

కంపితములు మరియు గమకములు

(ఆకెళ్ళ మల్లికార్జున శర్మచే సౌంజ్ఞాయుతముగా వివరింపబడి పాడబడినవి)

ప్రాచీన, అర్వాచీన గ్రంథములలో గమకములు 10 మరియు 15 విధములుగా నిర్వచింపబడినవి. కాని వీటిలో కూడా మూడు తంత్రుల మీద ఒకేసారి వాయింపవలసిన త్రిభిన్నము, నోటిని మూసి పాడవలసిన ముద్రితము వంటి గమకములు గమకములనుటకేమాత్రమునూ తగనివి కూడా గలవని తగుమాత్రం పరిశీలించినా తెలియును.

సునిశిత పరిశీలన చేయగా కర్ణాటక సంగీతములో యింకనూ చాలా రకములైన కంపిత గమకములు గలవని తెలిసి వీటి సక్రమ విభజనా, వినియోగ నిర్వచనలు సౌంజ్ఞాయుతముగా జరిపి సంగీత సమాజమును జాగృతము చేసి మన సంస్కృతిని సక్రమముగా పరిరక్షించి ముందుకు తరముల వారికి అందించవలసిన విధి యీ తరము వారిపై యున్నది. ఈ దిశగా జరిగిన ఈ ప్రయత్నము చాలా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకొని యున్నది.

12 స్వరగతస్థానములకు గల 16 నామములునూ 3 రకములుగా వర్గీకరింపబడినవి.

1. శుద్ధస్వరములు: కంపిత గమకములు ఏమాత్రమునూ లేని ప్రకృతి స్వరములైన షడ్జ, పంచమములు శాశ్వత శుద్ధ స్వరములు.

2. కంపితస్వరములు: వెనువెంటనే ప్రక్కనే గల స్వరముతోగల కదలిక కంపితమనబడును. షడ్జమునకు రెండు ప్రక్కలనూ గల శుద్ధ రిషభ, కాకలి నిషాదములునూ, పంచమమునకు రెండు ప్రక్కలనూగల శుద్ధ ధైవత, ప్రతి మధ్యమములునూ శాశ్వత కంపిత స్వరములు. ఈ కంపిత స్వరములు నాలుగు రకములుగా విభజింపబడినవి. అవి

1. అథోస్వరగతస్థాన ప్రాధాన్య ఊర్ధ్వ కంపితము - శుద్ధ రిషభ, శుద్ధ ధైవతములలో వలే క్రింది స్వరగత స్థానమునుండి స్వీయ స్వరగత స్థానమునకునూ, **2. ఊర్ధ్వస్వరగతస్థాన ప్రాధాన్య అథో కంపితము** - ప్రతిమధ్యమ, కాకలినిషాదములలో వలే పై స్వరగత స్థానమునుండి స్వీయస్వరగత స్థానమునకునూ, **3. స్వీయస్వరగతస్థాన ప్రాధాన్య ఊర్ధ్వకంపితము** - చతుశ్రుతిరిషభ, చతుశ్రుతి ధైవతములలోవలే స్వీయస్వరగత స్థానమునుండి వెంటనే పైనగల స్వరగత స్థానమునకునూ, **4. స్వీయస్వరగతస్థాన ప్రాధాన్య అథోకంపితము** - (రి³), కైశికినిషాద(ద³) ములలో వలే స్వీయ స్వరగత స్థానమునుండి వెంటనే దిగువున గల స్వరగత స్థానమునకునూ-కంపించును.

3. గమకస్వరములు: గమకములు రెండు రకములు. అవి 1. లలిత గమకము 2. సాంప్రదాయ గమకము

లలిత గమకములో ఒక స్వరగత స్థానము తనపైగల రెండవ స్వరగతస్థానమునుండి మొదలిడి తనవరకూ ఊగును. ఉదాహరణ కానడరాగ అవరోహణములోని సాధారణ గాంధారము. దీని గమకము తనపైన గల శుద్ధమధ్యమమునుండి మొదలిడి సాధారణ గాంధారము వరకూ ఊగును. అట్లే శుద్ధమధ్యమమునకు పంచమము నుండి శుద్ధమధ్యమము వరకును, కైశికినిషాదమునకు షడ్జము నుండి కైశికినిషాదము వరకునూ ఊగుచూ యీ లలితగమకము వినియోగింపబడును.

సాంప్రదాయ గమకములో ఒక స్వరగత స్థానము తనపైగల రెండవ స్వరగత స్థానమునుండి మొదలిడి తనకు వెంటనే దిగువున గల స్వరగతస్థానము వరకూ ఊగును. ఉదాహరణ దీనిలో సాధారణ గాంధారమునకు శుద్ధమధ్యమమునుండి మొదలిడి చతుశ్రుతి రిషభము వరకునూ, శుద్ధమధ్యమమునకు పంచమము నుండి అంతరగాంధారము వరకునూ, కైశికినిషాదమునకు షడ్జమునుండి చతుశ్రుతి ధైవతము వరకునూ ఊగును.

శాశ్వత శుద్ధ స్వరములునూ, శాశ్వత కంపిత స్వరములునూ గాక మిగిలిన 6 స్వరగత స్థానములునూ అవసరానుసారముగా శుద్ధ, కంపిత, గమకములుగా వినియోగమగును.

- గమనిక: 1. ప్రక్కప్రక్కనే గల 2 స్వరగత స్థానముల మధ్యగల సంబంధము కంపితము కాగా, మూడు లేక అంతకంటే ఎక్కువ స్వరగతస్థానముల మధ్యగల సంబంధము గమకమగును.
2. దిగువనీయబడిన సౌంజ్ఞలు స్వరగతస్థానకదలిక ననుసరించి మాత్రమే రూపొందించబడినవి.
3. సౌంజ్ఞపైగల అడ్డగీత సాంప్రదాయ గమకమును, చుక్క తత్సంబంధిత స్వరగతస్థాన దీర్ఘత్వమునూ సూచించును.
4. స్వరాక్షరముపైనగల సంఖ్య 12 స్వరగతస్థాన సంబంధిత 16 నామములలోని సంఖ్యను సూచించును. శుద్ధమధ్యమ సంఖ్య సూచింపబడలేదు.
5. దిగువనీయబడిన స్వరప్రయోగములన్నియూ సెకనుకు 2 స్వరముల చొప్పున పాడవలెను.

గమనిక: దిగువనీయబడిన సంఖ్యలలో మొదటిది ముఖ్యభాగ వరుససంఖ్యనూ, రెండవది ఉపభాగ వరుససంఖ్యనూ, మూడవది సంబంధిత శ్రవణమాధ్యమవిషయ వరుససంఖ్యనూ, నాల్గవది ప్రస్తుత పరిచ్ఛేదములోని వరుససంఖ్యనూ సూచించును.

కంపితములు:

01. (a). 395-01-	ఋ	- రీ - సా రి ¹ - సా రి ¹	ఋ	దా - పాద ¹ - పాద ¹
(b). 396-02-	ఌ	- మా - పా మ ² - పా మ ²	ఌ	నీ - సా ని ³ - సా ని ³
(c). 397-03-	ఎ	- రీ - రీ ² గ ² - రీ ² గ ²	ఎ	దా - దా ² ని ² - దా ² ని ²
(d). 398-04-	ఋ	- గా - గా ² రి ² - గా ² రి ²	ఋ	నీ - నీ ² ద ² - నీ ² ద ²

గమకములు:

02. 1. 399-05-	-	- మా గ రి స రీ పమమా మ రి ² స రీ ² - ఆరభి	ఋ ద పా సని ² ని ² పా - సురటి	ఋ ని ద ప దా రి ² సా స ద ² ప దా ² - ఆరభి
2. 400-06-	=	- ప మ గా పప మమ గా - బేగడ		
3. 401-07-	ఋ	- సా రి ² స సా		
4. 402-08	ఋ	- సా రి ² రి ² సా		
5. 403-09	ఋ	- గా రి స మరి ² మరి ² రి ¹ రి ¹ స - తోడి	ఋ ద ప సద ² సద ² ద ¹ దా ¹ ప - తోడి	
6.404-10-	ఋ	- మ ద పా మని ² ద ¹ దా ¹ పా - తోడి	ఋ రి సా ద ¹ గ ² రి ¹ రి ¹ సా - తోడి	
03. 1.405-11-		-రి ని ద ప సరి ² సని ² ద ప - బేగడ	ద మ గ రి పద ¹ మప గ ² మ రి ¹ - సావేరి	
2.406-12-	ఋ	- గా రి స రి ² గా ² మ రి ² గ ² స - నాయకి	ఋ ద ప దా ² నీ ² స ద ² ని ² ప - నాయకి	
04. 1.407-13-	\	- సా గ ² సా - మ గ మ ద మ మగ ² మ ద - హిందోళ	పా ని ² పా	

2.408-14-	$\times$	-మ గ మ ద మ మ $\overline{r^2}$ మ ద - తోడి	
3.409-15-	$\sphericalangle$	-మ గ రి స మ గ $\overline{m}$ రి $\overline{g^3}$ స - శంకరాభరణం	
4.410-16-	$\times$	-మ గ రి స మ మ $\overline{r^2}$ రి $\overline{s}$ - తోడి	
5.411-17-	$\times$	-మ గా రి మ మ $\overline{r^2}$ మ రి $\overline{s}$ - తోడి	
6.412-18-	$\sphericalangle$	-స రి గ మ స సగ $\overline{r^2}$ గ $\overline{m}$ - శంకరాభరణం	$\sphericalangle$ స గ మ ద స సమ $\overline{g^2}$ మ ద $\overline{s}$ - హిందోళ
7.413-19-	$\times$	-స రి గ మ స రి $\overline{s}$ రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ మ - తోడి రి గ మ ప రి $\overline{s}$ రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ మ ప - ఛైరవి	ప ద ని స ప ద $\overline{s}$ ద $\overline{s}$ స $\overline{m}$ స - తోడి రి గ మ ప ద ప రి $\overline{s}$ రి $\overline{g^2}$ రి $\overline{m}$ గ $\overline{m}$ ప ద $\overline{s}$ - ఛైరవి
8.414-20	$\sphericalangle$	-రి గ $\overline{r^2}$ గ $\overline{r^2}$ గ $\overline{r^2}$ గ $\overline{r^2}$ గ $\overline{r^2}$ - ఛైరవి	
9.415-21-	$\sphericalangle$	-గ రి స గ $\overline{m}$ గ $\overline{m}$ రి $\overline{g^3}$ స - బేగడ	
05. 1.416-22-	$\parallel$	-రి మ గ రి రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ గ $\overline{m}$ రి $\overline{s}$ - ఛైరవి	
2.417-23-	$\times$	-గ మ గ రి రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ గ $\overline{m}$ రి $\overline{s}$ - ఖరహరప్రియ -మ ప మ గ గ $\overline{m}$ గ $\overline{m}$ మప గ $\overline{m}$ - శంకరాభరణం -గ మ గ రి రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ రి $\overline{m}$ రి $\overline{s}$ - తోడి	$\times$ ని స ని ద ద $\overline{s}$ ద $\overline{s}$ స ని $\overline{s}$ ద $\overline{s}$ - ఖరహరప్రియ $\times$ ని స ని ద ద $\overline{s}$ స ద $\overline{s}$ స ద $\overline{s}$ ద $\overline{s}$ - తోడి
3.418-24-	$\times$	-గా రి స మ $\overline{r^2}$ మగా $\overline{m}$ రి $\overline{g^2}$ స - ఛైరవి ని ద ప సదా $\overline{s}$ స $\overline{s}$ ద $\overline{s}$ ప - బేగడ	$\times$ మా గ రి పగా $\overline{m}$ ప గ $\overline{m}$ రి $\overline{s}$ - బేగడ

06. 1.419-25-	/	/రీ ప/ద/ని/స-రీ ² -రీ సా రీ ² , గ ³ సా - శంకరాభరణం	/గా ప/ద/ని/స/రి-గా ³ గా రీ గా ² , ము రీ ² - ఖరహరప్రియ
2. 420-26-	✕	-మ గ రి స మ రి ² మ రి ¹ స - తోడి	ప మ గ రి స ని ద ప ప గ ³ ప గ ³ రి ² - బేగద స ద ² స ద ¹ ప - తోడి
07. 1.421-27-	✓	-గా రి స మగ ² మ రి ² స - ఖరహరప్రియ	నీ ద ప సాని ² స ద ² ని ² ప - ఖరహరప్రియ
2.422-28-	✓	-గా రి స మగా ² మ రి ² స - ఖరహరప్రియ	నీ ద ప సనీ ² స ద ² ని ² ప - ఖరహరప్రియ
3.423-29-	✕	-గా రి స మారి ² మ రి ¹ స - తోడి	నీ ద ప సాద ² స ద ¹ ప - తోడి
4.424-30-	✕	-గా రి స మరీ ² మ రి ¹ స - తోడి	నీ ద ప సదా ² స ద ¹ ప - తోడి
5.425-31-	✓	-గా మ ద మ గ ² మ గ ² మ ద - హిందోళ	దా మ ద ద ¹ ద ¹ మ ద ¹ మ ద ¹ - హిందోళ
6.426-32-	✕	-రీ గ మ రి ² మ రి ² మ రి ² మ - ఛైరవి - గా మ ప గా ³ ప గ ³ ప గ ³ ప - శంకరాభరణం	దా ని స దా ² స ద ² స ద ² స - ఛైరవి
7.427-33-	✕	-స ని రి స స సద ² స ద ² స ద ² రి ² స - నాటకురంజి	
8.428-34-	✓	-ప ద రి స ప సద ² స ద ² రి ² స - కాంభోజి	
08. 1.429-35-	✓	-స గా మ స మగ ² మ గ ² మ - హిందోళ	
2.430-36-	✓	-స గా మ స మగ ² మ గ ² మ - హిందోళ	
3.431-37-	✕	-రి గా మ రి మ రి ² మ రి ² మ - ఛైరవి	

4.432-38-	శా	- రి గా మ రి ² మరి ² మరి ² మ - బిలహరి	
5.433-39-	పా	- పా ని ² పద ² ప - బిలహరి	
6.434-40-	పా	- పా నీ ² పదా ² ప - బిలహరి	
7.435-41-	మా	- మా దా ² గ ³ పా ³ గ ³ - దర్బారు	
09. 1.436-42-	గా	- గా మ ద మగ ² మ గ ² మగ ² మ ద ¹ - హిందోళ	
2.437-43-	గా	- గా మ ప మరి ² మ రి ² మరి ² మ ప - ఖైరవి	
3.438-44-	గా	- గా మ ప మరి ² మ రి ² మరి ² మ ప - ఖైరవి	గా ప మ మరి ² మరి ² మరి ² ప మ - తోడి
4.439-45-	గా	- గా మ ద మరి ² మరి ² మ రి ² మరి ² మ ద ¹ - తోడి	
10. 1.440-46-	దా	- దా సగ ³ రి ² - శంకరాభరణం	దా పసదా ² - శంకరాభరణం
2.441-47-	సరి	- స రీ స స సాగ ³ రి ³ గ ³ స - శంకరాభరణం	గ మా గ గ ³ గా ³ పమా ³ గ ³ - శంకరాభరణం
3.442-48-	సరి	- స గా రి స సామగా ² మ రి ² - ఖైరవి	రి గా రి రి ¹ రీ ¹ మగా ³ మ రి ¹ - సావేరి
3.442-48-	రి	- రి గా రి రి ² రీ ² మగా ² మ రి ² - ఖరహరప్రియ	ద నీ ద ద ² దా ² సనీ ² స ద ² - ఖరహరప్రియ
4.443-49-	రి	- రి గా రి రి ¹ రీ ¹ మరి ² మ రి ¹ - తోడి	ద నీ ద ద ¹ దా ¹ సదా ² స ద ¹ - తోడి
4.443-49-	రి	- రి గా రి రి ¹ రీ ¹ గ ² రీ ² గ ² రి ¹ - తోడి	ద నీ ద ద ¹ దా ¹ ని ² దా ² ని ² ద ¹ - తోడి
5.444-50-	గా	- గ మా ప గ ³ గ ³ పా ³ గ ³ పగ ³ ప - శంకరాభరణం	

- 6.445-51- $\times\checkmark$ - గ $\times\checkmark$ ప
 $గ^3$ $గ^3$ $గ^3$ $గ^3$ ప - శంకరాభరణం
11. 1.446-52- $\wedge$ - రీ గా $\wedge$ దా సా
 $రీ^2$ $గ^3$ $రీ^2$ $గ^3$ - శంకరాభరణం $దా^2$ $సదా^2$ సా - మోహన
- 2.447-53- $\times\checkmark$ - నీ సా
 $దా^2$ $సదా^2$ సా - ఖరహరప్రియ
- 3.448-54- $\times\checkmark$ - నీ సా
 $దా^2$ $సదా^2$ సా - ఖరహరప్రియ
- 4.449-55- $\times\checkmark$ - గా మా
 $రీ^2$ $మరీ^2$ మా - ఖరహరప్రియ
- 5.450-56- $\wedge$ - మ ద ని స
మ ద $ని^2$ $ని^2$ $ని^2$ $ని^2$ - హిందోళ
- 6.451-57- $\times\checkmark$ - గా $\times\checkmark$ గా రి స
 $రీ^2$ $మరీ^2$ $రీ^2$ $మరీ^2$ $రీ^2$ $మ$ $స$ - దర్బారు
- 7.452-58- $\times\checkmark$ - నీ సా
 $దా^2$ $సదా^2$ $సదా^2$ సా - ఖరహరప్రియ
- 8.453-59- $\times\checkmark$ - నీ సా
 $దా^2$ $సదా^2$ $సదా^2$ సా - ఖరహరప్రియ
- 9.454-60- $\times\checkmark$ - గా రి స
 $రీ^2$ $మరీ^2$ $రీ^2$ $మరీ^2$ $రీ^2$ $మ$ $గ$ $రీ^2$ $స$ - ఖైరవి
 $\times\checkmark$ - మా గ రి
 $గ^3$ $ప$ $గ^3$ $ప$ $గ^3$ $ప$ $మ$ $ప$ $గ^3$ $మ$ $రీ^2$ - బేగడ
 $\times\checkmark$ - నీ ద ప
 $దా^2$ $సదా^2$ $దా^2$ $సదా^2$ $దా^2$ $సనీ$ $స$ $ద$ $స$ $ప$ - బేగడ

*****